

ዳኞች:- ሐጎስ ወልዱ

ተሻገር ገ/ሥላሴ

ብርሃኑ አመነው

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

አመልካች:- የኢት/ያ መድን ድርጅት - ነገረፈጅ ክንፈ ታደሰ ቀረበ

ተጠሪ:- አቶ ሰለሞን ያዕቆብ - አልቀረቡም

መዝገቡ የተቀጠረው ለምርመራ ሲሆን፤ መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል።

ፍ ር ድ

ይህ የሰበር መዝገብ ሊቀርብ የቻለው አንድ የፌዴራል ፍ/ቤቶች የሆነን ጉዳይ በሕገ መንግሥቱ በተሰጠው የውክልና ሥልጣን መሠረት በክልል ከፍተኛ ፍ/ቤት ቀርቦ በታዩ ጊዜ የይግባኝ ክርክሩን ተመልክቶ ለመወሰን የይግባኝ ሰሚነት ሥልጣን ያለው የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት ነው ወይስ የዚያው ክልል ጠቅላይ ፍ/ቤት? ለሚለው የሕግ ጥያቄ አግባብነት ያለው የሕግ ትርጉም ለመስጠት ሲባል ነው።

የጉዳዩ መነሻ ከውል ውጪ በሚደርስ ኃላፊነት ክስ ምክንያት የአሁን ተጠሪ ባቀረበው የገንዘብ ክርክር የአሁን አመልካች በጉዳዩ ላይ ጣልቃ ገብቶ ተከራክሯል። ጉዳዩ የቀረበለትም የአላባ ልዩ ወረዳ ከፍተኛ ፍ/ቤት የቀረበለትን ጉዳይ ከመረመረ በኋላ ኃላፊ የሆነውን ወገን ለይቶና የካሣ መጠኑን ወስኖ የአሁን አመልካች በገባው የዋስትና ሽፋን መሠረት ለተጠሪ ይክፈል በማለት በመወሰኑ ምክንያት የኢት/ያ መድን ድርጅት ኃላፊነትና የካሣ መጠኑን አስመልክቶ በተሰጠው ውሳኔ ቅር ተሰኝቶ የይግባኝ አቤቱታውን ለፌዴራሉ ከፍተኛ ፍ/ቤት አቅርቧል። በዚህም የይግባኝ ቅሬታ መነሻ የአሁን መልስ ሰጭ ቀርቦ እንዲከራከር ሲደረግ በመጀመሪያ ደረጃ ያቀረበው የይግባኝ ክርክር የፍ/ቤቱን የይግባኝ ሥልጣን የሚመለከት ነው።

ከውሳኔው ግልባጭ ይዘት እንደምንረዳው ለክርክሩ መሠረት ያደረገው ከዚህ ቀደም በተመሳሳይ ጉዳይ የፌዴራሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት በሰበር ሰሚው ችሎት በሰበር መ/ቁ. 20465 ሰኔ 26 ቀን 1999 ዓ.ም በሰጠው ውሳኔ በክልል ፍ/ቤት በውክልና ሥልጣን የታዩ ጉዳይ በይግባኝ ተቀብሎ የማስተናገድ ሥልጣን ያለው የክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት እንጂ የፌዴራሉ ከፍተኛ ፍ/ቤት አይደለም በማለት የወሰነ ስለሆነ በአዋጅ ቁጥር 454/97 መሠረት ይህም የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት ይህንኑ ጉዳይ ተቀብሎ ለማየት የሚያስችለው ሥልጣን የለውም የሚለውን ነው።

የይግባኙ ጉዳይ የቀረበለት የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤትም ይህንኑ በሚመለከት የሚከተለውን ዳኝነት ሰጥቷል፡

ክርክር ባስነሣው ጉዳይ ሁለቱም ተከራካሪ ወገኖች የሁለት የተለያዩ ክልል ኗሪ ናቸው። በመሆኑም በአዋጅ ቁጥር 25/88 አንቀጽ 5/2/ መሠረት ጉዳዩ የፌዴራል ነው የፌዴራል የሆነውን ጉዳይ የክልል ከፍተኛ ፍ/ቤት በውክልና ሥልጣኑ ተመልክቶ ከወሰነ ክስ የሚታይበትን ክልል ጨምሮ በአምስቱም ክልሎች ተሰጥቶ የነበረው የውክልና ሥልጣን በአዋጅ ቁጥር 322/95 የተነሣ ስለሆነ በዚህ መንገድ በተሰጠው ውሳኔ ላይ የሚቀርበውን የይግባኝ ክርክር ተቀብሎ ለማስተናገድ ሥልጣን ያለው የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት እንጂ የክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት አይደለም የሚለውን ትንታኔ ምርኩዝ በማድረግ በሥልጣን ረገድ የቀረበውን የመከራከሪያ ነጥብ በኮ/መ/ቁ. 67947 ሚያዚያ 05 ቀን 2001 ዓ.ም በዋለው ችሎት ውድቅ አድርጎታል።

የፌዴራል ከፍተኛው ፍ/ቤት ጉዳዩን በይግባኝ የማየት ሥልጣን አለኝ ሲል በሰጠው ውሳኔ የአሁን መልስ ሰጭ ቅር ተሰኝተው የይግባኝ አቤቱታ ለፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚው ችሎት በማቅረባቸው ይህ ችሎት ግራ ቀኙን ካከራከረ በኋላ በመ/ቁ.46679 በ04/5/2002 ዓ.ም በዋለው ችሎት በተመሳሳይ ጭብጥ የፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በሰበር መ/ቁ. 20465 ሰኔ 26 ቀን 1999 ዓ.ም በሰጠው ትርጉም መሠረት የአላባ ልዩ ወረዳ ከፍተኛ ፍ/ቤት ባገኘው የውክልና ሥልጣን ተመልክቶ ውሳኔ በሰጠበት የፌደራል ጉዳዩ የሚቀርበውን የይግባኝ ክርክር ተመልክቶ የመዳኘት ሥልጣን ያለው የክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት ስለሆነ የአሁን አመልካች የይግባኝ አቤቱታውን በፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት ማቅረቡ ተገቢ አይደለም። ስለሆነም ለክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት የይግባኝ አቤቱታ ከሚያቀርብ በቀር ለፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት ማቅረብ አይችልም በማለት ውሳኔውን ሸሮታል።

ይህ የሰበር አቤቱታ የቀረበውም የፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚው ፍ/ቤት ውሳኔውን ለመሻር መሠረት ያደረገው የሰበር ሰሚ ውሳኔ ለዚህ ጉዳይ ተዘማጅነት የለውም። በዚህ ጉዳይ ሁለቱም ተከራካሪ ወገኖች የተለያዩ ክልል ኗሪ በመሆናቸው ጉዳዩ የፌዴራል ነው የፌዴራል የሆነን ጉዳይ የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት በይግባኝ ተቀብሎ ለማስተናገድ የሚከለክለው ሕግ የለም ስለሆነም ከጉዳዩ ጋር ተገቢነት የለለውን የሰበር ውሳኔ ጠቅሶ የሰጠው ዳኝነት መሠረታዊ የሕግ ስህተት ያለበት ስለሆነ ይታረምልኝ የሚል ነው።

በዚህ የሰበር ቅሬታ መነሻ መልስ ሰጭ ቀርቦ በሥር ፍ/ቤቶች አቅርቦት የነበረውን ክርክር በማጠናከር ውሳኔው ሊፀና ይገባል በማለት ተከራክሯል።

የጉዳዩ አመጣጥ ከላይ ባጭሩ የተገለፀው ሲሆን እኛም ከይግባኝ ስልጣን ጋር በተያያዘ የተነሣውን የሕግ ክርክር ለጉዳዩ አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ መርምረናል።

ለክርክሩ መነሻ የሆነው ጉዳይ ከአዋጅ ቁጥር 25/88 አንቀጽ 5 አኳያ የፌዴራል ጉዳይ ስለመሆኑ በግራ ቀኙ መካከል የተካደ ነጥብ አይደለም።

አከራካሪ የሆነው ጉዳይ የአላባ ልዩ ወረዳ ከፍተኛ ፍ/ቤት በውክልና ሥልጣኑ ተመልክቶ በሰጠው ውሳኔ ላይ ሊቀርብ የሚገባውን የይግባኝ ክርክር ተቀብሎ የማስተናገድ ሥልጣን ያለው የክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት ነው ወይስ የፌዴራል ከፍተኛው ፍ/ቤት? የሚለውን ጥያቄ አስመልክቶ በኢት/ያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ራፐብሊክ ሕገ መንግሥት አንቀጽ 80፤ 78/2/ እና አንቀጽ 78/2/

ተከትሎ ከወጣው አዋጅ ቁጥር 322/95 ጋር በማጣቀስ ሊሰጥ የሚገባውን የሕግ ትርጓሜ ላይ ያተኮረ ነው።

በሕገ- መንግሥቱ አንቀጽ 78/2/ እንደተደነገገው ክርክር የተነሳበትን ክልል ጨምሮ በአምስቱም ክልሎች የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት ስለመደራጀቱ በአዋጅ ቁጥር 322/95 ተደንግጓል።

በዚሁ አዋጅ መሠረት የተደረገው አደረጃጀት በፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት ብቻ የተወሰነ እንጂ የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤትን ጨምሮ ያደራጀ ባለመሆኑ በሕገ መንግሥቱ አንቀጽ 78/2/ ሁለተኛ ክፍል ላይ የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በክልሎች እንዲደራጅ በሕዝብ ተወካዮች ምክርቤት በሁለት ሦስተኛ ድምፅ ካልተወሰነ ለክልል ፍ/ቤቶች የተሰጠው የውክልና ሥልጣን እንደዚህ የሚዘልቅ መሆኑ በመደንገጥ፣ በሕገ- መንግሥቱ አንቀጽ 80/4/ እንደተመለከተው የእነዚህ ክልሎች የከፍተኛ ፍ/ቤቶች በፌዴራል ጉዳይ እንደ ፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ሆነው በዳኝነት የማየት የውክልና ሥልጣናቸው የተነሳ አይደለም ሕገ መንግሥታዊ መሠረት ያለው ነው።

ከዚህ አንጻር በአንድ በኩል በእነዚህ ክልሎች የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት የተደራጀ መሆኑን ጠቅላላ ባለ መልኩ ብቻ በአዋጅ ቁጥር 322/95 የተደነገገ በመሆኑ የተነሳ፤ በሌላ በኩል ከላይ እንደተገለጸው የክልል ከፍተኛ ፍ/ቤቶች በፌዴራል ጉዳይ ላይ የተሰጣቸው ሕገ መንግሥታዊ የውክልና ሥልጣን እንደዚህ ያለ ለመሆኑና በሕገ መንግሥቱ አንቀጽ 80/5/ የክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት ጉዳዩን በውክልና የማየት ሥልጣን ያለው መሆኑ፤

እንደ አሁኑ ባለው ጉዳይ የክልሉ ከፍተኛ ፍ/ቤት በውክልና ሥልጣኑ ተመልክቶ ውሳኔ የሰጠበትን ጉዳይ ተቀብሎ ለማስተናገድ ሥልጣን ያለው የክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት ወይስ የፌዴራል ከፍተኛው ፍ/ቤት ነው? የሚለውን ጥያቄ ያስነሳል።

በእነዚህ ክልሎች የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት ብቻ ተለይቶ በአዋጅ ቁጥር 322/95 የተደራጀ እንደመሆኑ መጠን የዚህ የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት የሥልጣን ወሰን በይግባኝ ተመልክቶ የመወሰንን ሁሉ የሚጨምር ስለመሆኑና አለመሆኑ በሕገ- በግልጽ ሊሰፍር ይገባ እንደነበረ የክርክሩ ይዘት ያስረዳል።

ይሁን እንጂ የክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት በፌዴራል ጉዳይ ላይ ያለው የውክልና ሥልጣን ጠቅላላ ባለመንገድ በሕገ - መንግሥቱ አንቀጽ 80/2/ ላይ ይቀመጥ እንጂ በሕገ- መንግሥቱ አንቀጽ 80/2/ እና 80/5/ እንደቅደም ተከተሉ በመጀመሪያ ደረጃ በሚነሳ የክርክር ጉዳይ እንደ ፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት በይግባኝ ደረጃ ባለክርክር ደግሞ እንደ ፌዴራል ይግባኝ ሰሚው ከፍተኛ ፍ/ቤት ሆኖ መመለከት እንደሚችል ዘርዘር ባለ ሁኔታ ያለው የውክልና ሥልጣን አይነት ተለይቶ ተቀምጧል።

በመሆኑም የክልል ከፍተኛ ፍ/ቤት በፌዴራል ጉዳይ በሕገ- መንግሥቱ አንቀጽ 80/2/ የተሰጣቸው የውክልና ሥልጣን አሁንም ያልተነካና በዚህ መንገድ ታይቶ በሚሰጥ ውሳኔ ላይ ይግባኝ ለማን ይቀርባል የሚለውን ጥያቄ የአዋጅ ቁጥር 322/95 ጥቅል አነጋገር ጥያቄ የሚያስነሳ ቢሆንም፤ እንዲሁም ለክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት የተሰጠው የውክልና ሥልጣን በሁለት የክርክር እርከን ዓይነት ተለይቶ በሕገ- መንግሥቱ አንቀጽ 80/2/ እና 80/5/ በግልጽ የተሰጠ እስከሆነ ድረስ በአዋጅ ቁጥር 322/95 የተደራጀው የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት ሥልጣን የክልል ጠቅላይ ፍ/ቤቶች

በሕገ- መንግሥቱ አንቀጽ 80/2/ መሠረት በመጀመሪያ ደረጃ የሚቀርቡትን የፌዴራል ጉዳይ ክርክሮችን ተቀብለው እንዲያስተናግዱ ተሰጥተዋል። የነበረውን ሥልጣን የወሰደ፤ የተካ እንጂ ለክልል ጠቅላይ ፍ/ቤቶች በሕገ - መንግሥቱ አንቀጽ 80/5/ መሠረት በይግባኝ ያላቸውን ሥልጣን ሁሉ ያስቀረ አይደለም ብሎ ለመተርጎም የሚያበቁ በቂ መነሻዎች ናቸው።

የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት በክልሎች የተደራጀ መሆኑ በአዋጁ በግልጽ እስከተደነገገ ድረስ በይግባኝ ደረጃ ያለውን ሥልጣን ሁሉ የሚጨምር ነው እንዳይባል ከአንድ የፌዴራል ጉዳይ የሚመነጭን የመጀመሪያ ደረጃ ክርክር በክልሉ ከፍተኛ ፍ/ቤት እንዲታይ አድርጎ የይግባኝን ጉዳይ ለማከራከር በሕገ መንግሥቱ አንቀጽ 80/5/ መሠረት የውክልና ሥልጣን የተሰጠው መሆኑ እየታወቀ የክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤትን ወደ ጎን ትቶ ወይም አስቀርቶ ይግባኝ ለፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት ሊቀርብ ይገባል የሚለው መደምደሚያ ትርጉም አልባ ከመሆኑም በላይ የሕጎችን ዐውደ ንባብ ትርጓሜ ያልተከተለ፤ አዋጁ ውጤት እንዲኖረውና በአዎንታዊ መንገድ ታይቶ ሥራ ላይ እንዲውል ለማድረግ የሚያስችል የአተረጓጎም መንገድ ሆኖ አይገኝም።

በዚህ ሁሉ ምክንያት የአላባ ልዩ ወረዳ ፍ/ቤት በተሰጠው የውክልና ሥልጣን መሠረት ተመልክቶ ውሣኔ በሰጠበት የፌዴራል ጉዳይ ላይ የአሁን አመልካች ቅሬታ ካለው የይግባኝ አቤቱታውን ለክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት ከሚያቀርብ በቀር የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት በይግባኝ ተመልክቶ ለማየት የሚያስችለው ሥልጣን የለውም ሲል የፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት በይ/መ/ቁ. 46679 በ04/5/2002 ዓ.ም የሰጠው ፍርድ መሠረታዊ የሕግ ስህተት የተፈፀመበት ሆኖ አላገኘነውም።

ው ሣ ኔ

- 1/ የፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት በሰ/መ/ቁ. 46679 በ04/5.2002 ዓ.ም በዋለው ችሎት የሰጠው ፍርድ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 348/1/ መሠረት ፀንቷል።
- 2/ የሰበር አመልካች የሰበር አቤቱታ ተቀባይነት አላገኘም ወጭና ኪሣራ ግራ ቀኝ ይቻቻሉ መዝገቡ ዘግቷል።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ተ.ወ